

**А. В. Виходець**  
студ. I курсу магістратури  
спеціальність «Право»  
Науковий керівник: к. ю. н., доц. Т. О. Павлова

## **ДО ПИТАННЯ ЩОДО СУБ'ЄКТІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН**

Важливість та особливість дослідження суб'єкту кримінально-правових відносин полягає в тому, що в чинному Кримінальному кодексі України досі відсутня систематизація суб'єктів кримінально-правових відносин, тому це питання потребує свого подальшого дослідження з урахуванням сучасних реалій. Адже кримінально-правові відносини виникають із часу вчинення кримінального правопорушення особою (фізична особа, юридична, неосудна або особа, яка не досягла віку кримінальної відповідальності). Тобто саме з особою, яка вчинила кримінальне правопорушення (або суспільно небезпечне діяння, яке передбачено як кримінальне правопорушення), пов'язується виникнення кримінально-правових відносин. І залежно від ознак суб'єкту, до нього застосовуються різні заходи кримінально-правового впливу. Варто зазначити, що при дослідженні цього поняття використовуються різні терміни, а саме суб'єкт охоронних кримінально-правових відносин, суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єкт кримінальної відповідальності.

На думку Т. О. Павлової, «Суб'єктами охоронних кримінально-правових відносин визнаються: держава, в особі відповідних правоохоронних органів; особа (фізична або юридична), яка вчинила

суспільно небезпечне діяння, передбачене в кримінальному законі як злочин, та потерпіла особа» [1, с. 168].

Поняття та ознаки суб'єкта злочину особливо активно досліджувалися вітчизняними вченими в середині ХХ ст. І тільки в чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України) від 05.04.2001 р. було вперше закріплено визначення загального та спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

Відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України, суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність. Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа (ч. 2 ст. 18 КК України) [2, ст. 18]. Вперше на законодавчому рівні в Загальній частині Кримінального кодексу України у ч. 3 ст. 18 міститься вказівка на службову особу як спеціального суб'єкта. Отже, законодавець виділяє загальний та спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення.

Правовий аналіз норм Загальної та Особливої частин чинного Кримінального кодексу України надає змогу стверджувати, що поряд із загальним та спеціальним суб'єктом існує суб'єкт кримінально-правових відносин та суб'єкт кримінальної відповідальності. Суб'єктом кримінальної відповідальності (суб'єктом будь-якого кримінального правопорушення), згідно із ч. 1 ст. 18 КК України, може бути тільки фізична особа, ототожнюючи це з поняттям «людина». Такий висновок є результатом аналізу статей 6, 7 і 8 КК України, де йдеться про те, що підлягати кримінальній відповідальності можуть як громадяни України, іноземці, так і особи без громадянства, які не користуються дипломатичним імунітетом [2, ст. 6–8].

Поняття «суб'єкт кримінально-правових відносин» охоплює більше коло осіб: юридичні особи; особи, які не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність; потерпілі; особи, які визнані неосудними. Саме їх ознаки є визначальними при визначенні їх процесуального статусу та як наслідок – при обранні заходу кримінально-правового впливу.

Тому ми вважаємо, що важливість особливостей суб'єкта кримінального правопорушення полягає в тому, що вони є визначальними при кваліфікації протиправного діяння, і тому закріплені у відповідних диспозиціях норм Особливої частини Кримінального кодексу України.

Отже, проаналізувавши норми чинного Кримінального кодексу України щодо розглянутої теми, треба зазначити, по-перше, поняття «суб'єкт кримінально-правових відносин» є більш широке, ніж поняття «суб'єкт кримінальної відповідальності»; по-друге, ознаки, що характеризують суб'єктів кримінально-правових відносин, є визначальними при визначенні процесуального статусу та обранні заходу кримінально-правового впливу; по-третє, враховуючи правове значення суб'єктів кримінально-правових відносин, варто зазначити, що систематизація видів таких суб'єктів на нормативному рівні не здійснена, що, на нашу думку, є прогалиною, тому що така систематизація допомогла б у впровадженні нових підходів до вивчення цієї теми та споріднених підтем.

#### *Список використаної літератури*

1. Павлова Т. О. Класифікація суб'єктів охоронних кримінально-правових відносин. *Правова держава*. 2018. С. 167–173. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/132889/137228> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 15.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.04.2023).